

Document	Archeologische en cultuurhistorische Quickscan
Plangebied	Bosweg 2, 4, 6 en 12b, 't Zand, gemeente Schagen
Adviesnummer	21059
Opsteller(s)	C.M. Soonius (senior archeoloog) & A.S. de Groot (archeoloog)
Datum	02-03-2021

Advies	Vrijgeven.
Vervolgtraject	Geen.

Archeologische en cultuurhistorische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Schagen (contactpersoon: Karin Mak) is gekeken naar het aspect archeologie en cultuurhistorie met betrekking tot het Ontwerp Bestemmingsplan Bosweg 2, 4, 6 en 12b in 't Zand, gemeente Schagen.¹

Op de percelen Bosweg 2, 4, 6, 12 en 12B in 't Zand zijn vijf agrarische bedrijfspercelen aanwezig met woningen en bedrijfsgebouwen. In het verleden hoorde al deze bedrijfswoningen en bijgebouwen bij één bedrijf. Het plan is om de bestemming van de percelen Bosweg 2, 4 en 12 te wijzigen van agrarisch naar wonen. Het doel is dat hier door de bewoners gewoond kan worden overeenkomstig de voorwaarden in het bestemmingsplan. Op perceel Bosweg 12 zal de huidige bebouwing (stolp) worden gesloopt en vervangen worden door een nieuwbouwstolp. Voor de overige percelen zijn geen bodemingrepen voorzien.

In paragraaf 5.13 en 5.14 van het ontwerp bestemmingsplan wordt ingegaan op respectievelijk de cultuurhistorie en de archeologie van het plangebied. Paragraaf 5.13 kan desgewenst aangevuld worden met de gegevens uit deze quickscan. Aan het eind van dit document wordt een tekstvoorstel gedaan voor paragraaf 5.14.

¹ Gemeente Schagen 2021, NL.IMRO.0441.BPBGBosweg't Zand-on01.

Abbeelding 1. Ligging plangebied (rode stippellijn) op een recente luchtfoto (bron: PDOK).

2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

Het plangebied ligt in het bestemmingsplan Buitengebied Zijpe (vastgesteld op 18-05-2016).² In dit bestemmingsplan is de beleidskaart archeologie van de voormalige gemeente Zijpe opgenomen.³ Voor de zone langs de Bosweg geldt een dubbelbestemming Waarde-Archeologie 4 (vrijstellingsgrens 500 m²). Iets verder van de Bosweg af geldt de dubbelbestemming Waarde-Archeologie 6 (vrijstellingsgrens 10.000 m²). Cultuurhistorie is in het vigerend bestemmingsplan nog niet meegewogen.

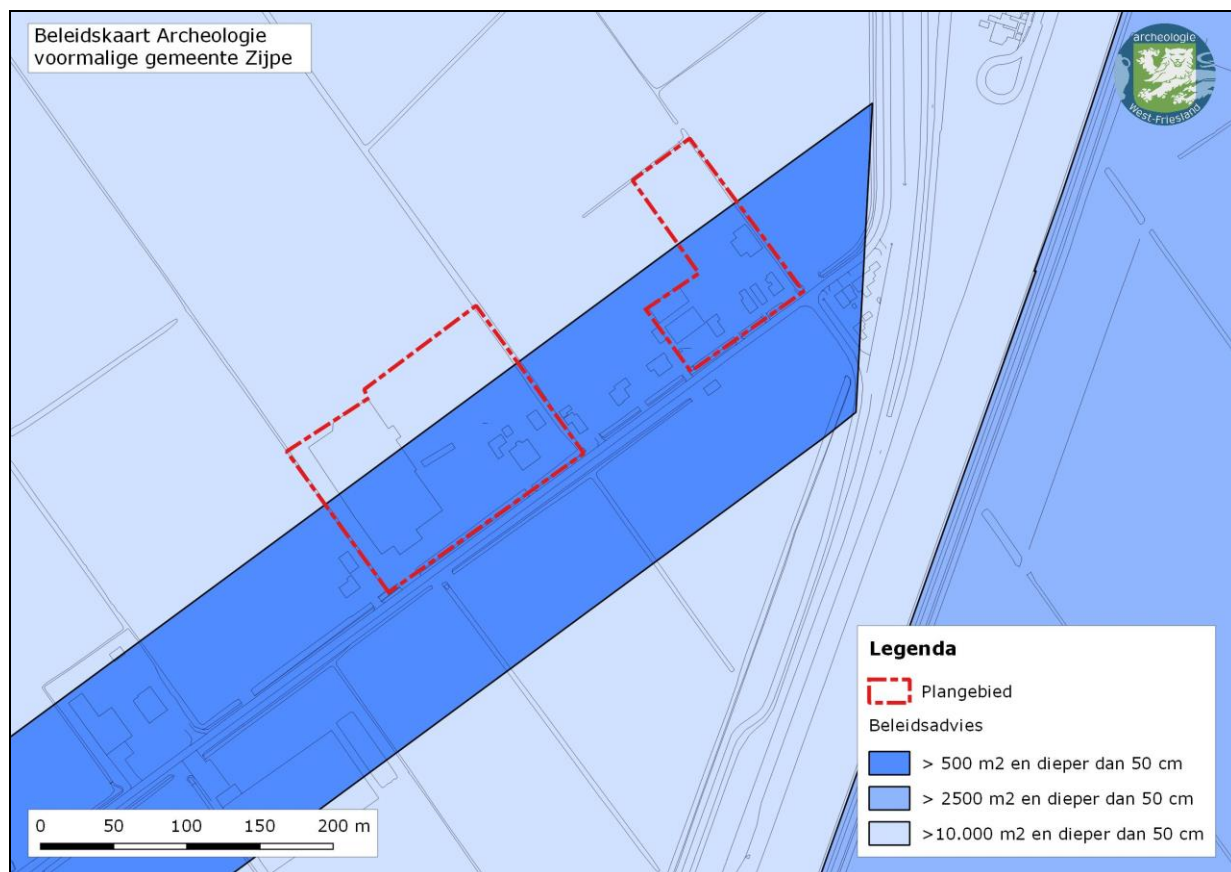
Het plangebied ligt binnen de hooggelegen polders ten westen van het Noord-Hollands Kanaal. Onder een dikke laag laatmiddeleeuwse sedimentatie zijn in de diepe ondergrond sporen van bewoning en ontginning uit vroegere perioden te verwachten, voor zover ze niet zijn geërodeerd door het Zijper zeegat. In het grootste deel van deze zone geldt een vrijstellingsgrens van 10.000 m². Voor de zone langs de Bosweg is 500 m² aangehouden. De bedoeling hiervan is om slechts bij grotere plannen met de mogelijke aanwezigheid van archeologisch erfgoed rekening te houden.

3. Historische achtergrond

Het plangebied ligt in de Polder Zijpe. Bij de eerste bedijking van de Zijpe in 1552-1553 zijn op verschillende plaatsen sporen van vroegere bewoning aangetroffen. De meeste van deze sporen lagen onder het zand in goede zwarte aarde. De exacte locatie van deze vondsten is niet bekend. Na de bedijking begaven de dijken van de polder het tweemaal (in 1555 en 1570) en in 1573 werd de polder met opzet geïnundeerd om de opmars van de Spanjaarden een halt toe te roepen. In 1597 werd de Zijpe voor de laatste keer ingepolderd.

² NL.IMRO.0441.BPBGZIJPE-VA03

³ Alders & Husken 2007.

Afbeelding 2. Ligging plangebied (rode stippellijn) op de beleidskaart archeologie (Alders & Husken 2007).

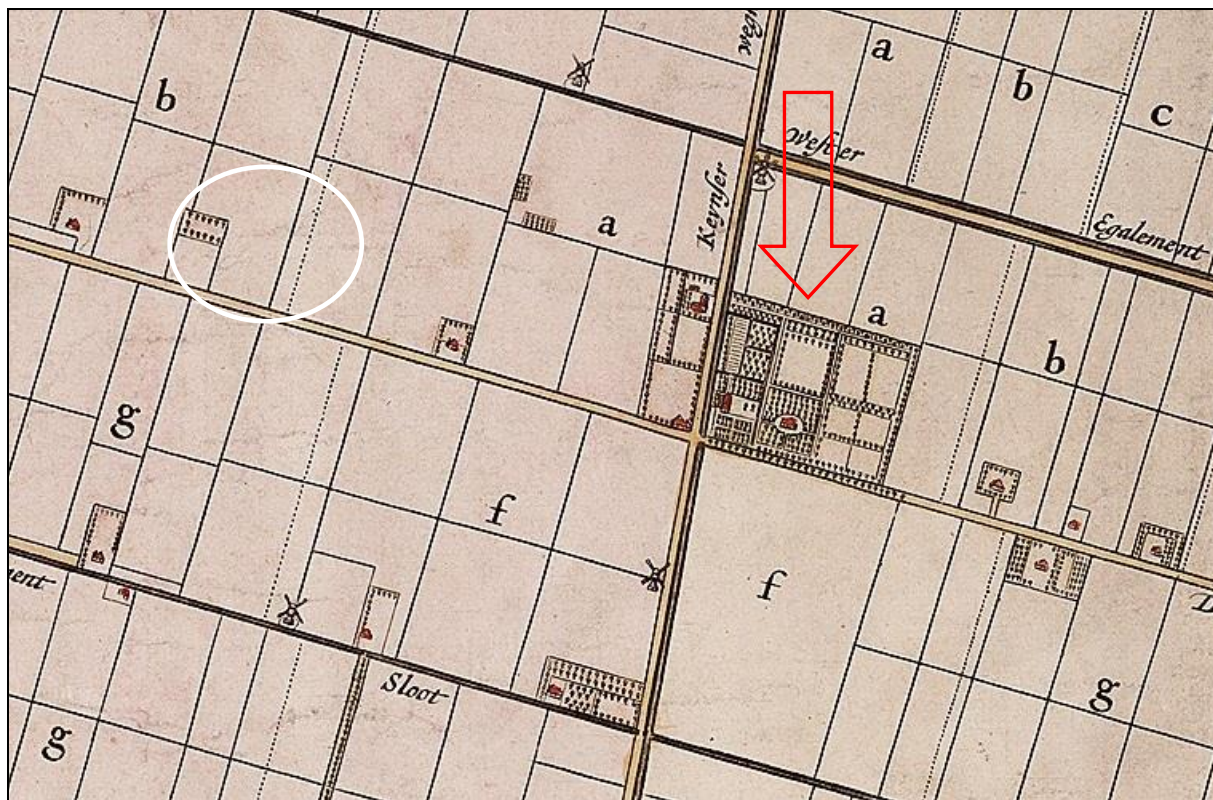
Het plangebied ligt in de polder T aan de Bosweg. De Bosweg wordt in het westen begrensd door de Wester Egalementsloot en in het ooster door de Middel Egalementsloot.

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op de vogelvluchtkaat van Baptista Doetecomis uit 1600 staan in de polders N, O en T naast gewone huizen ook een tiental behuizingen aangegeven met "plantagies", bosaanplantingen of boomsingels.⁴ De boomsingels zijn bedoeld om de wind te breken en verstuivingen tegen te gaan. Het zijn de eerste "buitenverblijven" van grootstedelijke grondbezitters in de polder Zijpe, waarvan er omstreeks 1600 zo'n 90 zijn geweest. Ter plaatse van het plangebied staat rond 1600 nog geen bebouwing aangegeven.

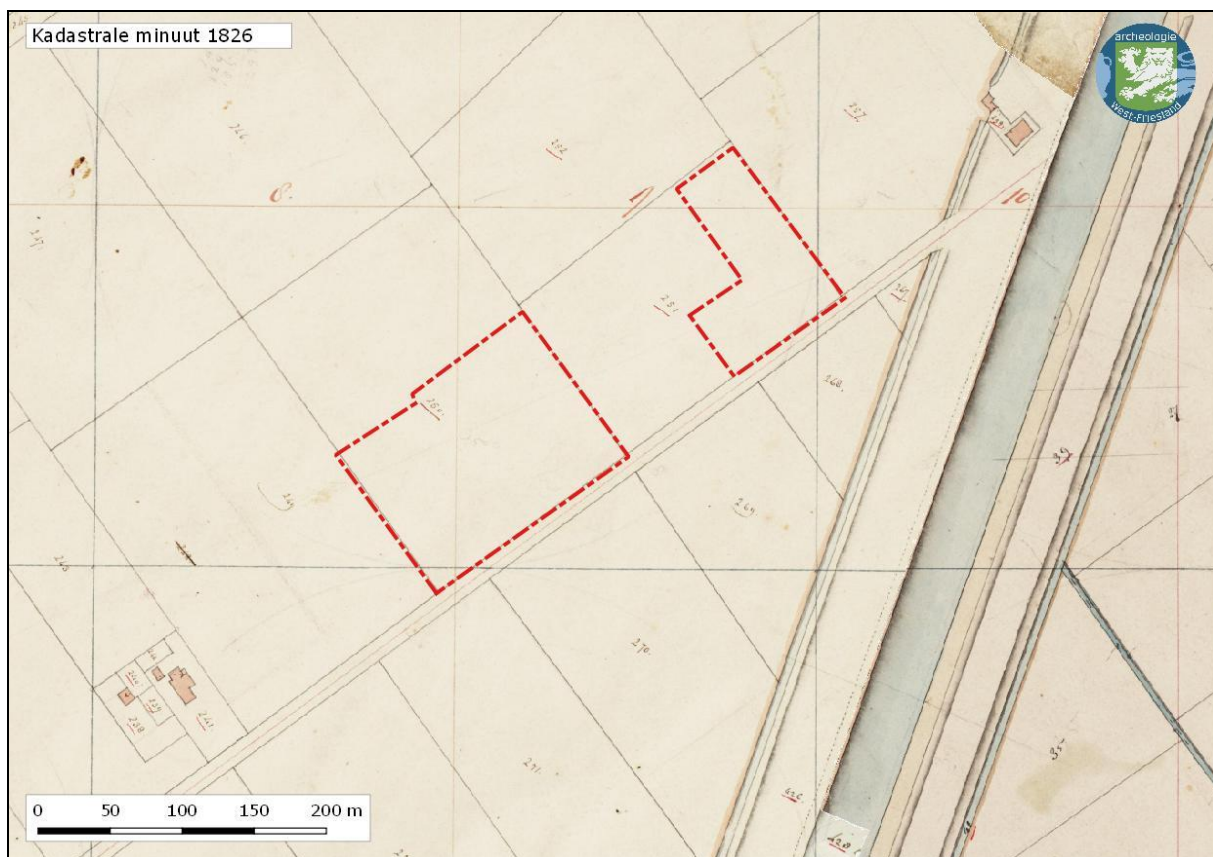
Op de kaart van Zoutman uit 1665 is eveneens geen bebouwing zichtbaar ter hoogte van het plangebied (afb. 3). Wel lijkt een perceel aanwezig dat omgeven is door een boomsingel. Op deze kaart is ook de buitenplaats Jagerslust zichtbaar, die zich in de noordwesthoek van de kruising van de Bosweg met de Keinsmerweg bevond.

Op het kadastrale minuutplan uit 1826 is wederom geen bebouwing aanwezig ter hoogte van het plangebied (afb. 4). De aanleg van het Noord-Hollandsch Kanaal in het begin van de 19de eeuw heeft de het landschap uit de 17de eeuw doorsneden. De Bosweg is opgedeeld: het deel ten oosten van het Noordhollandsch Kanaal wordt nu Korte Bosweg genoemd.

⁴ Bremer 1997: pagina 48-49.

Afbeelding 3. Globale ligging plangebied (witte cirkel) op de kaart van Zoutman uit 1665 (het noorden is rechts-boven). De buitenplaats Jagerslust is zeer fraai zichtbaar (rode pijl). Ter hoogte van het plangebied is ook een perceel met boomsingel aanwezig.

Afbeelding 4. Ligging plangebied (rode stippellijn) op de kadastrale minuut uit 1826.

4. Cultuurlandschap

Cultuurhistorische Waardenkaart

Op de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Holland is de rationale verkaveling ter hoogte van het plangebied aangegeven als een vlak van historisch-geografische waarde (CHW code NKT021G). Deze verkaveling is kenmerkend voor de landschapsgenese van de polder en nog goed herkenbaar. Er is een genetische samenhang tussen de verkaveling, de watergangen, de dijken en het wegenpatroon in de polder (afb. 5).

Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

De visie op de gewenste ruimtelijke kwaliteit is vastgelegd in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland.⁵ Deze in 2018 vernieuwde leidraad is een uitwerking van het in 2006 vastgestelde Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie, dat werd gebruikt als leidraad voor ruimtelijke plannen als bestemmingsplannen, beeldkwaliteitsplannen en structuurplannen. Daarnaast bood het handreikingen aan gemeenten om landschap en cultuurhistorie als uitgangspunt te gebruiken bij planvorming. Het plangebied valt binnen het ensemble 'Zijpe-en Hazepolder'.

De Zijpepolder is grotendeels een open landschap met lange zichtlijnen tussen de linten. De ruimtelijke kwaliteit is gebaat bij het behouden van het open karakter van de polder en de huidige verkavelingsstructuur (inclusief sloten). De sloop van de opstallen ter hoogte van Bosweg 12 zal de openheid van het landschap bevorderen. In het gebied staan de stolpen vaak op beplante groene erven met daaromheen een singelsloot.⁶

Cultuurhistorische elementen

Om cultuurhistorie in een omgevingsplan te kunnen opnemen is het noodzakelijk dat de in de Leidraad genoemde zaken worden vertaald naar vlakken. Voor onderhavig plangebied is het ensemble langs de Bosweg van belang. Hier is de historische bebouwing (incl. stolpen) aanwezig, alsmede de historische waterlopen. De wegsloten en verkavelingssloten haaks op de Bosweg blijven behouden. De stolp aan de Bosweg 12 is in 1880 gebouwd.⁷ Deze stolp is niet beschermd. Op de locatie komt een nieuwe stolp.

Zoals aangegeven onder kopje 2 is in het vigerende bestemmingsplan geen dubbelbestemming Waarde Cultuurhistorie opgenomen.

5. Archeologische en geologische bronnen

In de directe omgeving van het plangebied is nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

De middeleeuwse zeeafzettingen hebben op basis van het geraadpleegde historische kaartmateriaal een lage archeologische verwachting. Aan de hand van een nabijgelegen boring uit het Dinoloket kan een verwachting van de aanwezige bodemopbouw worden geformuleerd (afb. 6). De bovenste 2,2 meter van het bodemprofiel bestaat uit zanden en kleien die allemaal afgezet zijn na 1000 na Chr. Hieronder is een ca. 1 m dikke veenlaag aanwezig. Op deze veenlaag kunnen bewoningsresten uit de IJzertijd tot en met Vroege Middeleeuwen aanwezig zijn. Onder de veenlaag bevindt zich het Laagpakket van Wormer. Op de goed ontwaterde delen van deze afzettingen kon in het Laat Neolithicum worden gewoond. Vanaf ca. 7,2 meter –Mv bevindt zich het basisveen (code NIBA). De top van de pleistocene afzettingen zijn niet aangeboord. Door de aanwezigheid van Basisveen op deze afzettingen is deze top nog intact. Bewoning van dit pleistocene oppervlak is mogelijk in de periode Laat-Paleolithicum- Mesolithicum.

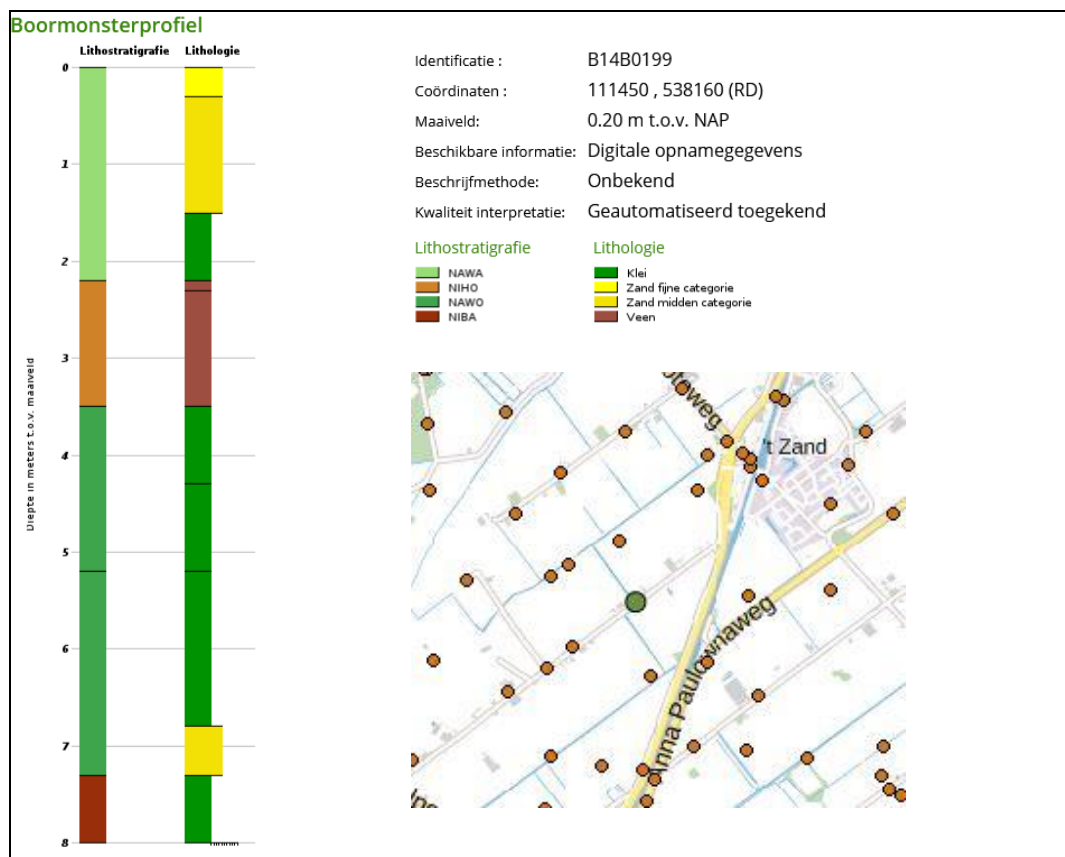
⁵ Provincie Noord-Holland 2018.

⁶ Provincie Noord-Holland 2018.

⁷ www.boerderijenstichting.nl/beeldbank

Abbeelding 5. Ligging plangebied ten opzichte van cultuurhistorische relictten.

Abbeelding 6. Locatie boring en boorbeschrijving ter hoogte van Bosweg 14 (bron: DINOlaket)

6. Conclusie

Onderhavige archeologische en cultuurhistorische quickscan is uitgevoerd om de bestemming van de percelen Bosweg 2, 4 en 12 te wijzigen van agrarisch naar wonen. Op perceel Bosweg 12 zal de huidige bebouwing (stolp) worden gesloopt en een nieuwe stolp worden teruggebouwd. Voor de overige percelen zijn geen bodemingrepen voorzien.

Cultuurhistorie

Vanuit cultuurhistorisch oogpunt bestaan er geen bezwaren tegen de beoogde ontwikkeling. De aanwezige cultuurhistorische elementen die zijn geïnventariseerd ter hoogte van het plangebied worden door de beoogde ontwikkeling versterkt.

Archeologie

Op basis van de bovenstaande quickscan geldt een lage archeologische verwachting voor bewoningsresten uit de Nieuwe tijd. Voor het aanwezige veen in de ondergrond geldt een middelhoge verwachting voor vindplaatsen uit de IJzertijd tot en met Vroege Middeleeuwen. Deze worden niet bedreigd door de voorgenomen grondwerkzaamheden. Om de eventueel aanwezige archeologische waarden te beschermen is een dubbelbestemming Waarde –Archeologie opgenomen. Hierbij kan gesteld worden dat binnen de eerste twee meter van het bodemprofiel binnen het plangebied geen archeologische waarden worden verwacht. Dit zou betekenen dat de dieptegrens naar beneden kan worden bijgesteld van 0,5 m naar 2 m –Mv.

7. Tekstvoorstel paragraaf (optioneel)

Ten behoeve van het bestemmingsplan is een archeologische quickscan uitgevoerd. Deze is als bijlage opgenomen. Op basis van de in de quickscan geraadpleegde bronnen geldt een lage archeologische verwachting voor bewoningsresten uit de Nieuwe tijd. Voor het aanwezige veen in de ondergrond geldt een middelhoge verwachting voor vindplaatsen uit de IJzertijd tot en met Vroege Middeleeuwen. Deze worden niet bedreigd door de voorgenomen grondwerkzaamheden.

Op de planlocatie is een beschermingsregime aanwezig voor archeologische bodemsporen (Waarde-Archeologie 4 en Waarde – Archeologie 6). Voor bouwwerken en of grondwerkzaamheden met een oppervlakte groter dan resp. 500 m² en 10.000 m² en een diepte van meer dan 200 centimeter moet door middel van een rapport worden aangetoond dat de archeologische waarden niet worden aangetast.

Conclusie: Op alle planlocaties is een beschermingsregime aanwezig voor archeologische waarden. De ontwikkeling van het plan heeft geen negatieve invloed op de archeologische waarden, omdat de situatie op het perceel niet wijzigt of de mogelijk aanwezige waarden niet onevenredig worden verstoord.

8. Bronnen

Archis 3.0

Alders, G.P. & S. Husken, 2007. Beleidsnota Archeologie 2007 gemeente Zijpe. *SCENH-rapport cultuurhistorie* 28. Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Wormer.

Bremer, J.T., 1997. De Zijpe. Bedijking en bewoning tot omstreeks 1800 (tweede druk). Uitgeverij Pirola, Schoorl.

Gemeente Schagen, 2021. Voorontwerp Bestemmingsplan Bosweg 2, 4, 6, 12 en 12B 't Zand. NL.IMRO.0441.BPBGBosweg't Zand-on01

Kadastrale Minuutplan 1826, Gemeente Zijpe c.a.: Sectie H genaamd De Stolpen, tweede Blad (beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Provincie Noord-Holland, 2018. Prachtlandschap Noord-Holland! Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (<https://leidraadlc.noord-holland.nl/ensembles/zijpe-en-hazepolder/>).

Noord-Hollands Archief

Westfries Archief